

ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Επιστημονικά πάρκα και βιομηχανικός εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα: ένα σχόλιο σχετικά με δύο ερευνητικά προγράμματα

Ελένη Σεφερτζή*

Το κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζει τις υποθέσεις εργασίας, τη μεθοδολογία και τα συμπεράσματα δύο ερευνητικών προγραμμάτων, που ανέθεσε και χρηματοδότησε η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας σε ερευνητική ομάδα του Εργαστηρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του ΑΠΘ, με επιστημονικό υπεύθυνο τον επίκ. καθηγητή Ν. Κομνηνό. Τα δύο προγράμματα συγκλίνουν σε μια κοινή προβληματική, που αφορά τις νέες στρατηγικές παραγωγικού εκσυγχρονισμού και τοπικής ανάπτυξης, και τη δυνατότητα υλοποίησής τους στην Ελλάδα. Το πρώτο, με τίτλο «Τεχνότοποι και Βιομηχανικός Εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα» (1986-1987)¹, προσανατολίζεται στο πιο εξελιγμένο τμήμα της βιομηχανίας που συγκεντρώνεται στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης και στην Περιφέρεια Πρωτευούσης και διερευνά το χαρακτήρα, τη συνοχή και τους όρους εκσυγχρονισμού της. Στόχος του είναι να αποτιμηθεί η σημασία των επιστημονικών πάρκων για την ελληνική βιομηχανία και ανάπτυξη. Το δεύτερο, με τίτλο «Τεχνότοποι και Επιστημονικά Πάρκα - Ευρωπαϊκή Εμπειρία και Διαδικασίες Συγκρότησης στην Ελλάδα» (1989-1990)², μέσα από τη μελέτη της δυτικο-ευρωπαϊκής εμπειρίας στη συγκρότηση επιστημονικών πάρκων, ενδιαφέρεται γιά τις διαδικασίες συγκρότησης χώρων και θεσμών μεταφοράς τεχνολογίας, σύνδεσης έρευνας και παραγωγής, εκπαίδευσης και δημιουργίας νέων επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

Επιστημονικά πάρκα και στρατηγικές εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης

Κεντρική υπόθεση, προς την οποία προσανατολίσθηκαν τα δύο ερευνητικά προγράμματα, ήταν ότι διέξοδο από την χρίση του μεταπολεμικού καθεστώτος ανάπτυξης αποτελεί η αναδιάρθρωση της παραγωγικής διαδικασίας προς όφελος ευέλικτων συστημάτων παραγωγής³ και η συγκρότηση νέων δυ-

* Επίκουρη καθηγήτρια στο Πολυτεχνείο Κρήτης.

1. Αυγουστίδου Ε., Ν. Κομνηνός, Γ. Μιχαηλίδης, Ε. Σεφερτζή, Μ. Στογιαννίδου «Τεχνότοποι και Βιομηχανικός Εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα» ερευνητικό πρόγραμμα της ΓΓΕΤ, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, Εργαστήριο Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1987, σελ. 276.

2. Κομνηνός Ν., Ε. Σεφερτζή, Β. Χαστάγλου, «Τεχνότοποι και Επιστημονικά Πάρκα - Ευρωπαϊκή εμπειρία και διαδικασίες συγκρότησης στην Ελλάδα», ερευνητικό πρόγραμμα της ΓΓΕΤ, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, Εργαστήριο Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης 1990, σελ. 186.

3. Για τα ευέλικτα συστήματα παραγωγής, βλ. Leborgne D., A. Lipietz «Flexibilité défensive, Flexibilité offensive», *Forthcoming in Beno & Dunford (eds) Industrialisation and Regional Development in the 1990s*, London Pinter Publisher-Belhaven Press. Messine P., *Les Saturniens*, Paris, La Decouverte, 1987. Phillimore A.J., «Flexible specialisation, work

ναμικών κέντρων ανάπτυξης⁴. Αυτό προϋποθέτει, εκτός από το μετασχηματισμό στο επίπεδο του εργοστασίου (μέσα και μέθοδοι παραγωγής, τρόποι διοίκησης, σχεδιασμός νέων προϊόντων), και το μετασχηματισμό του τοπικού παραγωγικού συστήματος: των δια-επιχειρησιακών σχέσεων, της σύνδεσης έρευνας και παραγωγής, της αγοράς εργασίας, της μεταφοράς τεχνολογίας, της κατάρτισης του προσωπικού, των υποδομών. Η αναδιάρθρωση και επέκταση της ευέλικτης παραγωγής συνδέεται έτσι με νέες μορφές χωρικής οργάνωσης, που επιδιώκουν τη διαμόρφωση των νέων συνθηκών συνεργασίας και εκσυγχρονισμού της παραγωγής.

Μορφές της νέας χωρικής οργάνωσης αποτελούν και τα Επιστημονικά Πάρκα⁵. Πρόκειται για σχεδιασμένες παρεμβάσεις της κεντρικής διοίκησης, της αυτοδιοίκησης και άλλων τοπικών φορέων του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα, που αποβλέπουν στον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων ή στην ανάδειξη νέων κέντρων ανάπτυξης. Σύμφωνα με τα χριτήρια που θέσπισε η United Kingdom Science Park Association⁶, το Επιστημονικό Πάρκο ορίζεται σαν μια πρωτοβουλία για την οργάνωση μιας ζώνης, που: (α) έχει τυπική επιχειρησιακή σύνδεση με Πανεπιστήμιο ή άλλο Ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης, ως μείζονος κέντρου έρευνας, (β) σχεδιάζεται για να ενθαρρύνει τη συγχρότηση και αύξηση των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν επιστημονική γνώση, και (γ) ασκεί ενεργά διαχειριστική λειτουργία με σκοπό τη μεταφορά τεχνολογίας και επιχειρηματικών ικανοτήτων στις επιχειρήσεις του πάρκου. Πιο γενικά, τα Ε.Π., ενδιαφέρονται για τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας και επικοινωνίας, την ενθάρρυνση και χρηματοδότηση των spin-off (νέες επιχειρήσεις από επιστημονες και ερευνητές), τη μεταφορά τεχνολογίας, την κατάρτιση ειδικευμένου προσωπικού, την προώθηση των προϊόντων στη διεθνή αγορά, την ανάπτυξη του θεσμού της χρηματοδότησης με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου

organisation and skills: approaching the second industrial divide, *New Techno-logy, Work and Employment*, Vol 4, N. 2, Autumn 1989. Piore M.J., C.F. Sabel, *The Second Industrial Devide. Possibilities for Prosperity*, New-York, Basic Books, 1989. Sabel C., «Flexible Specialisation and re-emergence of regional Economics», in Hirst & Zeitlin (eds) *Reversing Industrial Decline?*, Oxford, Berg, 1989.

4. Σχετικά με την εμφάνιση των νέων δυναμικών κέντρων ανάπτυξης, βλ. Amin A., «Flexible specialisation and small firms in Italy: myths and realities», *Antipode*, 21, 1, 1989. Glasmeler A., «Factors governing the development of high tech industry agglomerations: a tale of three cities», *Regional Studies*, Vol. 22, 4, 1988. Komninos N., «From the national to the local: the janus face of crisis», in Gottdiner & Komninos (eds) *Capitalist Development and Crisis Theory: Accumulation, Regulation and Spatial Restructuring*, London Macmillan, 1989. Storper M., A. Scott, «The geographical foundations and social reproduction of flexible production complexes», in Wolch & Dear (eds) *Territory and Social Reproduction*, London, Allen & Unwin, 1988.

5. Ο όρος Επιστημονικό Πάρκο καλύπτει και άλλες ονομασίες που αφορούν ίδιες περιπτώσεις: όπως, Τεχνότοπος, Τεχνολογικό Πάρκο, Ερευνητικό Πάρκο. Εκτός από τα Επιστημονικά Πάρκα, άλλες νέες μορφές χωρικής οργάνωσης, αποτελούν η Τεχνόπολη (στρατηγικές που αφορούν την ενεργοποίηση, τις διασυνδέσεις και τον εκσυγχρονισμό ευρύτερων αστικών περιοχών), οι μητροπολιτικές περιοχές υψηλής τεχνολογίας (βασίζονται στη δυναμική των επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας, στα spin-off και στις δυνάμεις της αγοράς και του ανταγωνισμού), οι κοινότητες της ευέλικτης εξειδίκευσης (στηρίζονται στην εκτεταμένη συνεργασία μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων).

6. Bl. Dalton I., «Foreword by the Chairman of The United Kingdom Science Park Association», in *Science Parks and the Growth of Technology-Based Enterprises*, London, UKSPA, 1987.

(venture capital), την οργάνωση παροχής υπηρεσιών και άλλων μορφών υποστήριξης της βιομηχανίας.

Τα προγράμματα αυτά είναι επομένως στρατηγικές εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης, στο βαθμό που επιδιώκουν την ισχυροποίηση των τάσεων εκσυγχρονισμού της βιομηχανικής παραγωγής. Από την άλλη, είναι πολιτικές τοπικής ρύθμισης, στο βαθμό που αποτελούν τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και ενεργολογιούν την τοπική δυναμική στην προσπάθεια συγχρότησης πόλων εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης.

Είναι όμως τα προγράμματα επιστημονικών πάρκων δόκιμα για την Ελλάδα; Μπορεί μια τέτοια στρατηγική εκσυγχρονισμού της βιομηχανικής παραγωγής να εφαρμοσθεί και να υλοποιηθεί εδώ; Και αν ναι, σε ποιες ανάγκες της ελληνικής βιομηχανίας απαντούν; Ποια είναι η δυναμική του εκσυγχρονισμού της ελληνικής βιομηχανίας και τα εμπόδια εκσυγχρονισμού που μπορούν αυτά τα προγράμματα να άρουν και σε ποιες βιομηχανίες απευθύνονται; Σ' αυτά τα ερωτήματα επιχείρησε να απαντήσει η έρευνα «Τεχνότοποι και Βιομηχανικός Εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα», χαθώς και το δεύτερο μέρος της έρευνας «Τεχνότοποι και Επιστημονικά Πάρκα — Ευρωπαϊκή Εμπειρία και Διαδικασίες Συγχρότησης στην Ελλάδα».

Η έρευνα πεδίου για το βιομηχανικό εκσυγχρονισμό στην Ελλάδα, προσανατολίσθηκε στο τμήμα της βιομηχανίας που μπορεί να χαρακτηρισθεί σαν βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας⁷ στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης και στην Περιφέρεια Πρωτευούσης, χαθώς και σε ερευνητικά εργαστήρια που σχετίζονται με τη βιομηχανική έρευνα. Τα θέματα που διευρευνήθηκαν αφορούσαν την ενδοβιομηχανική συνεργασία έρευνας και παραγωγής, το βαθμό ανάπτυξης μορφών ευέλικτης παραγωγής, το ρόλο των κράτους στην υποστήριξη του εκσυγχρονισμού, τη χωρική δομή και δια-επιχειρησιακή συνεργασία, τις προτιμήσεις σε υποδομές και σε οργανωμένες βιομηχανικές ζώνες, τις προοπτικές μετεγκατάστασης.

Η ανάλυση της εσωτερικής δυναμικής της ελληνικής βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας και της συνεργασίας βιομηχανίας, έρευνας και κράτους, κατέδειξε ορισμένα χαρακτηριστικά εμπόδια εκσυγχρονισμού που θα μπορούσαν να επιλυθούν με τη συγκρότηση επιστημονικών πάρκων. Τα εμπόδια αυτά αφορούν τον τρόπο λρόσιμασης σε νέα τεχνολογία, την εξειδίκευση της εργασίας, τη σύνδεση έρευνας και παραγωγής, τις κατευθύνσεις της κρατικής πολιτικής, τη δυσοχολία γέννησης και ανάπτυξης νέων και νοτομικών επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με την επιτόπια έρευνα, διαπιστώνεται ότι η αδυναμία ενοιωμάτωσης νέας τεχνολογίας στη διαδικασία παραγωγής, οφείλεται περισσότερο στην έλλειψη των διαδικασιών μεταφοράς τεχνογνωσίας, πληροφορίας και κατανόησης των νέων τεχνολογιών, παρά στην έλλειψη διάθεσης κεφαλαίων για την αγορά και μεταφορά της. Η αδυναμία αυτή θα μπορούσε να επιλυθεί με την πιο συστηματοποιημένη ενημέρωση πάνω στους νεοτερισμούς και την οργανωτική υποστήριξη.

Η υποτυπώδης σύνδεση της εκπαίδευσης με τη βιομηχανία και τη συναρόλουθη δυσοχολία εξειδίκευσης του προσωπικού, δεν οφείλεται στην ύπαρξη ή

7. Αφορά τις επιχειρήσεις πλαστικών (30), χημικής βιομηχανίας (31), κατασκευής μηχανών (36), κατασκευής ηλεκτρικών ειδών (37), μεταφορικών μέσων (38) και κατασκευής επιστημονικών οργάνων μέτρησης (39).

μη ειδικών σεμιναρίων κατάρτισης ή σε προβλήματα που σχετίζονται με τη χρηματοδότησή τους από το δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα. Οφείλεται, μάλλον, στην έλλειψη μας γενικότερης αντίληψης του εκσυγχρονισμού της παραγωγής μέσα από την αναδιάρθρωση της οργάνωσης εργασίας.

Υποτυπώδης είναι και η σύνδεση της πανεπιστημιακής έρευνας και παραγωγής. Αυτό οφείλεται τόσο στον ατελή προσανατολισμό των εργαστηρίων και ερευνητικών κέντρων στη λογική της παραγωγής, όσο και στην έλλειψη δικτύων ανάπτυξης μας συνεργασίας ερευνητών και επιχειρηματιών.

Η υποστήριξη της βιομηχανίας μέσα από τις κρατικές προμήθειες και τα υφιστάμενα κίνητρα, δεν εντάσσεται στη λογική του εκσυγχρονισμού. Πρόκειται για παραδοσιακές μορφές συνεργασίας κράτους και βιομηχανίας που απευθύνονται και αξιοποιούνται από τις μεγάλου μεγέθους βιομηχανίες. Η συνεργασία κράτους και βιομηχανίας σε τομείς παραγωγικού εκσυγχρονισμού, δηλαδή στη διαμεσολάβηση του κράτους σε θέματα οργάνωσης των εξω-επιχειρηματικών συνθηκών εκσυγχρονισμού, όπως τεχνογνωσία, έρευνα, εκπαίδευση προσωπικού, είναι από την άλλη εξαιρετικά περιορισμένη.

Η αδυναμία γέννησης και ανάπτυξης νέων καινοτομικών επιχειρήσεων, συμπτυχνώνει όλο το πρόβλημα της μετάθεσης των όρων του εκσυγχρονισμού από το επίπεδο των επιχειρήσεων στο συνολικό παραγωγικό σύστημα και κάνει απαραίτητες στρατηγικές εκσυγχρονισμού στο ευρύτερο πλαίσιο του άμεσο επίπεδο της παραγωγής. Σε συνάρτηση με την περιορισμένη σύνδεση της έρευνας με τη βιομηχανία είναι και η αδυναμία γέννησης νέων μονάδων με την πρωτοβουλία τεχνικών και επιστημόνων. Οι παραπάνω διαπιστώσεις, οδήγησαν στο να υποστηρίξουμε ανεπιφύλακτα τη συγκρότηση προγραμμάτων επιστημονικών πάρκων στην Ελλάδα, και στο να εξετάσουμε σε πραγματική βάση την ίδρυση Ε.Π. στην ευρύτερη περιοχή του Πολεοδομικού Συγχροτήματος Θεσσαλονίκης.

Πώς μπορεί όμως να υλοποιηθεί αυτή η στρατηγική στην Ελλάδα; Ποιοι είναι οι μηχανισμοί παρέμβασης και σε ποιους θεσμούς στηρίζεται; Με ποιες μορφές παρουσιάζονται, οργανώνονται και λειτουργούν τα προγράμματα τεχνολογικών πόλων και βιομηχανικού εκσυγχρονισμού: Για να απαντήσουμε σ' αυτά τα ερωτήματα εξετάσαμε πολλά Ε.Π. σε χώρες της ΕΟΚ.

Η έρευνα στηρίχθηκε σε πρωτογενές υλικό, που συγχεντρώθηκε από όλα σχεδόν τα επιστημονικά πάρκα της Μ. Βρετανίας, Γαλλίας, Βελγίου, Ολλανδίας, Ιταλίας και Ισπανίας, καθώς και σε συνεντεύξεις με τους ιθύνοντες πολλών εξ αυτών. Οι μέθοδοι επεξεργασίας του υλικού που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η ανάλυση περιεχομένου για τις ποιοτικές μεταβλητές και οι στατιστικοί συσχετισμοί ή η ανάλυση δεδομένων για τις ποσοτικές μεταβλητές. Τα κύρια θέματα που διερευνήθηκαν αφορούν: (1) Τις ερευνητικές και παραγωγικές δραστηριότητες, την παροχή υπηρεσιών και ειδικών κινήτρων, τις μορφές των σχέσεων έρευνας και παραγωγής, ανάμεσα στις επιχειρήσεις του πάρκου και του πάρκου με τον ευρύτερο αστικό χώρο. (2) Την τυπολογία ως προς τον προσανατολισμό σε αλάδους δραστηριότητων, τους συμμετέχοντες φορείς, τον αριθμό των επιχειρήσεων και τα μεγέθη των πάρκων. (3) Το θεσμικό πλαίσιο σύστασης, χρηματοδότησης, οργάνωσης και λειτουργίας. (4) Τη χωρική οργάνωση και το περιβάλλον.

Από την έρευνα προέκυψε ότι τα Ε.Π., παρ' όλη την πολυμορφία που τα διέπει, τόσο σε εθνικά πλαίσια, όσο και σε κατά τόπους διαφορές (ποικιλία μεγεθών, προσανατολισμών, μορφών χωρικής οργάνωσης), παρουσιάζουν αρκετά κοινά γνωρίσματα. Βασικό χαρακτηριστικό ομοιογενοποίησης είναι ότι

αποτελούν όλα σημαντικούς θεσμούς υποστήριξης του βιομηχανικού εκουχονισμού, συγχροτώντας τόπους υψηλής τεχνολογίας και επενέργωντας είτε στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων που προσανατολίζονται σε καινοτομίες, είτε στον εκσυγχρονισμό της παραδοσιακής βιομηχανίας. Τα προγράμματα αυτά, από την άλλη, δεν επιχειρούν να υποκαταστήσουν τις βιομηχανικές περιοχές. Κεντρική τους επιδίωξη είναι να εγκανιάσουν μια διαφορετική λογική της παραγωγής που αντανακλά την ευελιξία και προσαρμοστικότητα στην αγορά.

Μπορούμε να πούμε γενικά, ότι τα Ε.Π. είναι χώροι και θεσμοί που διευκολύνουν τη συνεργασία ερευνητικών, εκπαιδευτικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων, μέσα από: (α) τη χωρική εγγύτητα, την άσκηση εφαρμοσμένης βιομηχανικής έρευνας και τη θεωροθέτηση των διαδικασιών μεταφοράς τεχνολογίας ανάμεσα σε ερευνητικά εργαστήρια, σε κέντρα έρευνας και επιχειρήσεις (χρησιμοποίηση πανεπιστηματικών υποδομών και εξυπηρετήσεων, άτυπες σχέσεις ερευνητών και επιχειρηματιών, προσανατολισμός της πανεπιστηματικής έρευνας στις απαιτήσεις της παραγωγής, συνεύρεση ανάμεσα σε κατόχους τεχνολογιών και ευρεσιτεχνιών και σε παραγωγούς, συμβόλαια και προγράμματα ερευνητικής συνεργασίας βιομηχανιών και ερευνητικών κέντρων, ίδρυση νέων επιχειρήσεων από επιστήμονες και ερευνητές), (β) την υποστήριξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με την παροχή δικτύων εξειδικευμένης πληροφορίας (σε θέματα προϊόντων, υλικών και τεχνολογιών της παραγωγής) και υπηρεσιών (έρευνα αγοράς, έρευνα για ευρεσιτεχνίες, συμβουλές σε θέματα διαχείρισης, χρηματοδότησης, τεχνολογίας), την εμπορευματοποίηση και αξιοποίηση νέων ιδεών και ευρεσιτεχνιών (γ) την υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων με την προσφορά στέγης (τα εκκολαπτήρια των πάρκων), χρηματοδότησης από κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, ειδικών κινήτρων και εξυπηρετήσεων (συμβουλευτικές ομάδες, λειτουργία κεντρικής υπηρεσίας διοίκησης και γραμματείας), (δ) την παροχή προγραμμάτων εκπαίδευσης (εκπαιδευτικά προγράμματα για στελέχη, εκπαιδευτικά προγράμματα που διευκολύνουν τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων από αποφοίτους πανεπιστημίων, ερευνητές, πανεπιστηματικούς και μηχανικούς, προγράμματα εκπαιδευτικών ανταλλαγών σε διεθνές επίπεδο). Επίσης, για τις επιχειρήσεις του πάρκου δελτιώνονται οι όροι συνεργασίας (σχέσεις υπεργολαβίας και κοινών επενδυτικών προγραμμάτων) και τεκμηριώνεται η εικόνα τους σαν επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας, ενώ προσφέρεται ένα υψηλό επίπεδο υποδομών και υπηρεσιών. Πρέπει να τονίσουμε, επίσης, ότι οι ερευνητικές δραστηριότητες και υπηρεσίες των Ε.Π. δεν απευθύνονται αποκλειστικά στις εντός των πάρκων εγκατεστημένες επιχειρήσεις. Επιχειρήσεις εκτός του πάρκου, με τη διαμεσολάβησή του, συνάπτουν ερευνητικά συμβόλαια με εργαστήρια έρευνας. Το ίδιο ισχύει για την παροχή συμβουλών και τεχνολογικών πληροφοριών. Δημιουργείται έτσι μια ευρύτερη διάχυση τεχνολογικών γνώσεων και διευρύνεται η κοινλούρα της επιχειρηματικότητας και του βιομηχανικού προσανατολισμού της ακαδημαϊκής έρευνας. Ακόμη τα πάρκα προσελκύουν επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας στην περιοχή τους, που με τη σειρά τους γίνονται φορείς διάχυσης τεχνολογικών γνώσεων και συνεργιών. Η δραστηριότητα των Ε.Π. συνδέεται επομένως με πολλούς τρόπους με τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του χώρου που τα περιβάλλει. Η σύνδεση αυτή είναι σημαντική γιατί μετατρέπει το θεσμό των Ε.Π. σε αναπτυξικό πρόγραμμα.

Επιστημονικά πάρκα και βιομηχανικός εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα
Στα συμπεράσματα αυτά στηρίχθηκε η πρόταση δημιουργίας του Ε.Π.

Θεσσαλονίκης, σαν πρόγραμμα πιλότος για την οργάνωση Ε.Π. και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Η πρόταση, επιχειρεί να περιγράψει ένα ρεαλιστικό πρόγραμμα οργάνωσης Ε.Π. και να δώσει συγχεκτικές απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν τον προγραμματικό του χαρακτήρα: (1) τον παραγωγικό προσανατολισμό και τους τομείς δραστηριότητάς του, σε σχέση με τη δομή των βιομηχανικών δραστηριοτήτων του Νομού Θεσσαλονίκης, (2) την ερευνητική του κατεύθυνση, σε σχέση με την ερευνητική και τεχνολογική δραστηριότητα των σημαντικότερων ερευνητικών φορέων της περιοχής, (3) τα χαρακτηριστικά μεγέθους, χρήσεων γης, κτιρίων και υποδομών του, σε σχέση με την παραγωγική και ερευνητική δραστηριότητα που θα αναπτύξει και τη γενικότερη εμπειρία οργάνωσης Ε.Π., (4) τη θέση εγκατάστασης, σε σχέση με το ήδη διαμορφωμένο επίπεδο παραγωγικής και κοινωνικής υποδομής, των περιορισμών και των πλεονεκτημάτων κάθε θέσης, και των πολεοδομικών κανονισμών οργάνωσης και οικοδόμησης, (5) τους φορείς συμμετοχής, τη μορφή χρηματοδότησης και την παροχή κινήτρων και υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις που θα ενταχθούν στο πάρκο, σε σχέση με το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο και τους πιθανούς φορείς χρηματοδότησης που ενδιαφέρονται για αντίστοιχα προγράμματα.

Ο χαρακτήρας και ο τρόπος οργάνωσης του Ε.Π. Θεσσαλονίκης στον οποίο κατέληξε η έρευνα, συνοψίζεται στα παρακάτω σημεία:

(1) Ο παραγωγικός προσανατολισμός του πάρκου πρέπει να συνδέεται με τις κύριες βιομηχανικές δραστηριότητες στο Ν. Θεσσαλονίκης, τους παραδοσιακούς δηλαδή κλάδους (τροφίμων, υφαντουργίας, ένδυσης-υπόδησης, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, προϊόντων από μέταλλο και μηχανών), των οποίων πρέπει να υποστηρίξει τον εκσυγχρονισμό και την ανταγωνιστικότητα στην αγορά. Το βάρος των παραδοσιακών κλάδων της βιομηχανίας, τόσο στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος της πόλης, όσο και στη μελλοντική της ανάπτυξη, περιορίζει τις επιλογές του παραγωγικού προσανατολισμού του πάρκου προς τους κλάδους αυτούς. Το πρόβλημα, εντούτοις, της επιλογής της παραγωγικής κατεύθυνσης δεν είναι ο κλάδος που ανήκει η επιχείρηση, αλλά οι δραστηριότητες που αναπτύσσει, ο βαθμός σύνδεσης με την έρευνα και τη δημιουργία γύρω της διασυνδέσεων και πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων. Στόχος πρέπει να είναι η δημιουργία αναβαθμισμένου περιβάλλοντος με ισχυρές διασυνδέσεις, τόσο στο επίπεδο της παραγωγικής συνεργασίας, όσο και της σύνδεσης με τα ιδρύματα έρευνας. Τα κριτήρια στα οποία θα μπορούσε να βασισθεί η επιλογή των επιχειρήσεων είναι: (α) η αποδοχή μόνο εγκαταστάσεων χαμηλής όχλησης, (β) η αποδοχή κατά προτεραιότητα των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν σχέσεις συνεργασίας με τα ερευνητικά ιδρύματα του πάρκου ή τα ΑΕΙ, (γ) η αποδοχή κατά προτεραιότητα των τριτογενών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, των δραστηριοτήτων δηλαδή έρευνας και σχεδιασμού, πειραματικών εγκαταστάσεων, παραγωγής προτύπων, διοίκησης και ελέγχου, των γραφείων μελετών, εξειδικευμένων υπεργολαβιών τεχνολογικής έντασης, διακίνησης ή διαμονής.

(2) Οι ερευνητικές δραστηριότητες του πάρκου θα πρέπει να προσανατολισθούν στους τομείς που παρουσιάζουν τους ισχυρότερους δεσμούς με ερευνητικά κέντρα μέσα από τη σύναψη ερευνητικών συμβολαίων, δηλαδή (α) κατασκευές, κτίρια, δημόσια έργα, (β) βιολογία, υγεία, φάρμακα, βιοχημεία, (γ) ηλεκτρονικά, υπολογιστές, software, (δ) ενέργεια. Ο ερευνητικός προσανατολισμός του πάρκου σ' αυτούς τους κλάδους, ανταποκρινόμενος στις ανάγκες και στη ζήτηση έρευνας των επιχειρήσεων, μπορεί να εξασφαλίσει τις καλύτερες

δυνατές προύποθέσεις ανάπτυξης των πελατειακών σχέσεων του πάρκου.

(3) Η επιλογή ενός οργανωτικού προτύπου και του μεγέθους του πάρκου, προκύπτει από την εκτίμηση των λειτουργιών που πρέπει να συμπεριλαμβάνει. Από την άλλη, πρέπει να πάρουμε υπόψη μας τη στροφή των προγραμμάτων ίδρυσης νέων Ε.Π. προς μεγαλύτερα πάρκα, που αποτελούν ταυτόχρονα χώρους εγκατάστασης καθιερωμένων επιχειρήσεων και χώρους υποστήριξης των νεοτερισμών και της μεταφοράς τεχνολογίας. Μ' αυτά τα δεδομένα καταλήξαμε στην επιλογή ενός μεσαίου μεγέθους πάρκου, που να περιλαμβάνει: (α) χώρο διοίκησης και υπηρεσιών μεταφοράς τεχνολογίας και οργάνωσης των συνεργιών, (β) ερευνητικά ιδρύματα και εργαστήρια, (γ) χώρο εκκολαπτηρίου για την εγκατάσταση των νεο-ιδρυόμενων επιχειρήσεων και των υπηρεσιών υποστήριξης τους, (δ) χώρους εγκατάστασης καθιερωμένων και μεσαίων επιχειρήσεων, (ε) χώρους κοινών εξυπηρετήσεων και υπηρεσιών (ταχυδρομείο, τράπεζες, εστιατόρια, εκθετήρια, χώροι συναντήσεων, συνάθροισης και συνεδρίων), (στ) χώρους συνοδευτικών εξυπηρετήσεων και εγκαταστάσεων στάθμευσης, αναψυχής και άθλησης, (ζ) χώρους πρασίνου και άλλους ελεύθερους χώρους. Κεντρικός στόχος του σχεδιασμού του πάρκου πρέπει να είναι η διαμόρφωση υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος. Το αναβαθμισμένο περιβάλλον αντιστοιχεί στις νέες απαιτήσεις των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, υποθάλπει μια νέα νοοτροπία της βιομηχανικής παραγωγής, επενεργεί στην προσέλκυση των επιχειρήσεων παρέχοντας σ' αυτές μια εικόνα ποιότητας και διάκρισης. Η απαίτηση υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος δεν είναι επομένως μια επιλογή αισθητικής, αλλά είναι επιχειρηματική και αναπτυξιακή στρατηγική.

(4) Μετά από διερεύνηση των εναλλακτικών δυνατών θέσεων χωροθέτησης του πάρκου, σαν καταλληλότερη θέση εγκατάστασης θεωρήθηκε η ανατολική Θεσσαλονίκη στο δήμο Πυλαίας, ενώ σαν καταλληλότερο σχήμα πολεοδομικής οργάνωσης, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, θεωρήθηκαν τα πλεονεκτήματα που δίνει η θέση των ειδικών όρων δόμησης σε εκτός σχεδίου περιοχή. Προτεραιότητα στη χρηματοδότηση της αρχικής φάσης λειτουργίας, πρέπει να έχει η αγορά γης και η δημιουργία αποθέματος γης, καθώς και η οικοδόμηση κτιρίων διοίκησης, ορισμένων ερευνητικών μονάδων και του «εκκολαπτηρίου» των επιχειρήσεων. Η αγορά γης και η δημιουργία αποθέματος γης, νομίζουμε ότι αποκτά πρωταρχική σημασία για να εξασφαλιστεί η δυνατότητα της μελλοντικής επέκτασης του πάρκου. Σε περιπτώσεις Ε.Π. με περιορισμένη εδαφική έκταση, δημιουργούνται δυσκολίες εγκατάστασης των επιχειρήσεων που αναπτύσσονται μέσα στο πάρκο και ξεπερνάνε το στάδιο «εκκόλαψης». Από την άλλη, η δημιουργία έγκαιρου αποθέματος γης θα έχει θετικές επιπτώσεις στη λειτουργία, με την αναμενόμενη άνοδο της αξίας γης μετά την ίδρυση του πάρκου.

(5) Στη σύσταση και λειτουργία των Ε.Π., το διευρυμένο σχήμα συμμετοχής φορέων παρουσιάζει περισσότερα πλεονεκτήματα από το περιορισμένο. Η ενεργός συμμετοχή, στα περισσότερα Ε.Π., του χράτους, των τοπικών αρχών, των βιομηχανικών επιχειρήσεων, των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, των τραπεζών, των δημόσιων οργανισμών και των αυτόνομων ενώσεων, συμβάλλει όχι μόνο στην ανεύρεση επενδυτικών πηγών του πάρκου, αλλά και στην ανάπτυξη των διασυνδέσεων ανάμεσα στην έρευνα - παραγωγή - χρηματοδότηση. Οι φορείς συμμετοχής στο Ε.Π. Θεσσαλονίκης, μπορεί να είναι το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, οι ΟΤΑ, η ΕΤΒΑ, η Κτηματική Τράπεζα, το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, ο ΕΟΜΜΕΧ, και ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ο κανονισμός εσωτερικής λειτουργίας του πάρκου θα πρέπει να αφο-

ρά, χυδίως, τις προϋποθέσεις και τους όρους εγκατάστασης των επιχειρήσεων, τον τρόπο διοίκησης και διαχείρισης του πάρκου, τις διαδικασίες μεταφοράς τεχνολογίας και της σύναψης συμφωνιών και συνεργασιών. Σχετικά με τα κίνητρα εγκατάστασης, θα πρέπει να ισχύσουν τουλάχιστον τα κίνητρα που αφορούν τις ΒΙ.Π.Ε. και να αξιοποιηθεί η χρηματοδότηση με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.

Ένα τελευταίο σημείο που πρέπει να τονίσουμε, αφορά τη βιωσιμότητα του Ε.Π. Θεσσαλονίκης. Η ύπαρξη ερευνητικών δραστηριοτήτων, οι διαθέσιμοι πόροι, και οι θετικές ενδείξεις της αγοράς τεχνολογικών υπηρεσιών, επιτρέπουν να διαμορφώσουμε μια θετική άποψη. Ωστόσο, αυτό που πρέπει να αποτιμηθεί από τη δημιουργία ενός Ε.Π. δεν είναι μόνο η σύγχριση κόστους επένδυσης και πιθανών εσόδων, αλλά και τα οφέλη από τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που έχει στην τοπική οικονομία, σαν θεσμός προσέλκυσης αναβαθμισμένων επιχειρήσεων, διάχυσης τεχνολογικών γνώσεων και δημιουργίας καινοτομικών δραστηριοτήτων.

* * *

Συλλογική κατανάλωση και κοινωνική αναπαραγωγή στον αθηναϊκό χώρο

Θωμάς Μαλούτας*, Δημήτρης Οικονόμου**

1. Γενικά χαρακτηριστικά και πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας

Στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών διεξάγεται έρευνα με τίτλο Συλλογική Κατανάλωση και Κοινωνική Αναπαραγωγή στον Αθηναϊκό χώρο. Η έρευνα άρχισε το Σεπτέμβριο του 1988 και η ολοκλήρωσή της προβλέπεται για τον Απρίλιο του 1991.

Υπεύθυνοι της ερευνητικής ομάδας είναι οι Θ. Μαλούτας (Γεωγράφος, ερευνητής γ' βαθμίδας) και Δ. Οικονόμου (Γεωγράφος, ερευνητής γ' βαθμίδας) και μέλη της οι Π. Καρούτση (Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, ερευνήτρια δ' βαθμίδας), Κ. Αβδελίδη (Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος), Κ. Γκόρτζος (Αρχιτέκτων), Α. Δέφνερ (Αρχιτέκτων-Γεωγράφος), Μ. Παντελίδην-Μαλούτα (Επίκουρος Καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Αθηνών), Ι. Σαγιάς (Οικονομολόγος), Μ. Σπουρδαλάκης (Πολιτικός Επιστήμων), Μ. Στογιαννίδην (Κοινωνιολόγος), Μ. Χατζηγιάννη (Κοινωνιολόγος), Ε. Χριστοφιλοπούλου (Νομικός-Πολιτικός Επιστήμων).

Ο συνολικός Προϋπολογισμός ανέρχεται σε 18.698.400 δρχ. Η χρηματοδότηση της έρευνας, που εντάσσεται στο Πρόγραμμα Συγχρηματοδοτήσεων του Υπουργείου Βιομηχανίας ΓΓΕΤ, καλύπτεται από το Υπουργείο Βιομηχανίας ΓΓΕΤ, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ) και τον Οργανισμό Αθήνας (ΟΑ).

2. Αντικείμενο και μεθοδολογία της έρευνας

Συνοπτικά, αντικείμενο του ερευνητικού προγράμματος είναι η καταγρα-

* Ερευνητής Γ' ΕΚΚΕ

** Ερευνητής Γ' ΕΚΚΕ, εντεταλμένος επ. καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

φή και ανάλυση της κατανομής των μέσων συλλογικής κατανάλωσης στον αθηναϊκό χώρο (Περιφέρεια Πρωτευούσης), η ανάλυση της σχέσης τους με τις διαδικασίες κανωνικής αναπαραγωγής και η διερεύνηση των πολιτικών και διοικητικών όρων της ανάπτυξής τους. Καλύπτονται οι εξής κύριες κατηγορίες συλλογικής κατανάλωσης: εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια, πολιτιστικές λειτουργίες, αθλητισμός, ελεύθεροι χώροι-πράσινο, συγκοινωνίες-μεταφορές προσώπων. Από θεματική άποψη, η έρευνα διαρθρώνεται σε τρεις άξονες:

Άξονας 1: χωρική κατανομή των μέσων συλλογικής κατανάλωσης στον αθηναϊκό χώρο και πρώτη προσέγγιση των διαφόρων μορφών κοινωνικού διαχωρισμού ως προς την πρόσβαση σ' αυτά.

Άξονας 2: εμβάθυνση στην κοινωνική ανισοκατανομή της συλλογικής κατανάλωσης μέσω της ανάλυσης των σχετικών πρακτικών και των επιπτώσεών τους στους τρόπους ζωής και την κοινωνική αναπαραγωγή.

Άξονας 3: πολιτικοί και διοικητικοί όροι της ανάπτυξης της συλλογικής κατανάλωσης, με έμφαση στο ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης και των γεωγραφικά εξειδικευμένων στην Αθήνα φορέων σχεδιασμού.

Οι τρεις άξονες προϋποθέτουν διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις, τόσο στη διαδικασία συλλογής του πραγματολογικού υλικού όσο και στην επεξεργασία του. Συγκεκριμένα:

- Στον πρώτο άξονα χρησιμοποιείται πρωτογενές υλικό (επιτόπια συλλογή και καταγραφή) και δευτερογενές υλικό (αποδελτίωση σχετικών μελετών, ΕΣΥΕ κλπ.). Η επεξεργασία περιλαμβάνει χαρτογράφηση, πινακοποίηση κατά χωρική ενότητα (κατ' αρχήν: ΟΤΑ της Περιφέρειας Πρωτευούσης και Διαμερίσματα του Δήμου Αθηναίων), διαμόρφωση τυπολογίας των χωρικών ενοτήτων με πολεοδομικά και κοινωνικά κριτήρια, και στατιστικές συσχετίσεις.
- Στο πλαίσιο του δεύτερου άξονα θα διενεργηθεί δειγματοληπτική έρευνα.
- Ο τρίτος άξονας περιλαμβάνει ανάλυση του θεσμικού πλασίου της παραγωγής και διαχείρισης των μέσων συλλογικής κατανάλωσης και των διαδικασιών παρέμβασης των ΟΤΑ στις διαδικασίες συλλογικής κατανάλωσης.

Οι εργασίες που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα (Μάιος 1990) εντάσσονται στον πρώτο άξονα της έρευνας. Έχουν δημιουργηθεί τέσσερις υποομάδες με ειδικότερα τομεακά αντικείμενα, τα εξής: (1) εκπαίδευση, πολιτιστικές δραστηριότητες και αθλητισμός, (2) υγεία και κοινωνική πρόνοια, (3) συγκοινωνίες και (4) κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των χωρικών ενοτήτων της περιοχής μελέτης (βάσει στοιχείων από το Πρόγραμμα Αθηνά της ΕΣΥΕ). Η συγκέντρωση του υλικού έχει ολοκληρωθεί και έχει ενταχθεί σε βάση δεδομένων σε υπολογιστή. Επίσης, έχει ολοκληρωθεί η στατιστική και χαρτογραφική επεξεργασία του υλικού. Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας ορισμένων θεμάτων έχουν παρουσιασθεί σε τρεις εκθέσεις (που παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω) ενώ στο στάδιο της ολοκλήρωσης είναι δύο ακόμα εκθέσεις, για τις πολιτιστικές δραστηριότητες και τους αθλητικούς και ελεύθερους χώρους.

Παράλληλα, προχωρούν οι διαδικασίες προετοιμασίας της δειγματοληπτικής έρευνας (στο πλαίσιο του άξονα 2). Οι ιδιαιτερότητες των διαφόρων κατηγοριών μέσων συλλογικής κατανάλωσης που καλύπτει η έρευνα έχουν οδηγήσει στο συμπέρασμα να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά δείγματα και διαφορετικά ερωτηματολόγια κατά κατηγορία, στο πλαίσιο ιδιαίτερων δειγματοληπτικών ερευνών. Με βάση τις πρώτες εκτιμήσεις, το αθροιστικό μέγεθος των δειγμάτων που θα χρησιμοποιηθούν είναι της τάξης των 800 ατόμων.

Τέλος, στο πλαίσιο του άξονα 3 έχει αρχίσει η σύνταξη των παρακάτω τριών εκθέσεων:

— Έκθεση για το θεσμικό πλαισίο παραγωγής και διαχείρισης μέσων συλλογικής κατανάλωσης από τους ΟΤΑ. Η έκθεση κινείται σε δύο επίπεδα: δυνατότητες που περιέχονται σε υφιστάμενο θεσμικό πλαισίο ενεργοποιημένο τμήμα του θεσμικού πλαισίου.

— Έκθεση για τις πλέοντες που θα δημιουργήσει στα οικονομικά των ΟΤΑ μια ενδεχόμενη επέκταση της ανάμεξής τους στις διαδικασίες συλλογικής κατανάλωσης, είτε με ενεργοποίηση δυνατοτήτων του σημερινού θεσμικού πλαισίου είτε με τη δημιουργία νέου. Η έκθεση βασίζεται χιρίως στην εμπειρία άλλων χωρών με πιο αναπτυγμένη παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης στη συλλογική κατανάλωση, αλλά και σε ορισμένα στοιχεία που αφορούν ορισμένες ελληνικές απόπειρες δραστηριοποίησης των ΟΤΑ προς την κατεύθυνση αυτή. Διερευνώνται επίσης χρηματοδοτικές δυνατότητες για την απορρόφηση των παραπάνω πιέσεων.

— Έκθεση για τους πιθανούς μετασχηματισμούς στο τοπικό πολιτικό σύστημα που θα προκαλούνε ενδεχόμενη επέκταση της ανάμεξής των ΟΤΑ στις διαδικασίες συλλογικής κατανάλωσης.

3. Συνολική περιγραφή των εκθέσεων που έχουν ήδη ολοκληρωθεί

(α) Δέφνερ Α., Καμούτη Π., Μαλούτας Θ., Οικονόμου Δ., 1989, *Έκθεση 1. Εκπαίδευση: Υποδομή και βασικοί δείκτες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στον αθηναϊκό χώρο*, ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Η έκθεση καλύπτει μέρος των επεξεργασιών που αναφέρονται στην εκπαίδευση και αφορά συγχεκριμένα τα βασικά μετρήσιμα χαρακτηριστικά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με έμφαση στην κατανομή τους στους ΟΤΑ της περιοχής. Βασική πηγή στοιχείων ήταν τα δελτία που συμπληρώνουν τα Γραφεία Εκπαίδευσεως αναλυτικά για κάθε σχολική μονάδα και τις οποίες συγχεντρώνει το Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Ερευνών του Υπουργείου Παιδείας. Τα στοιχεία που καταγράφηκαν, τα οποία ήταν και τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα, αναφέρονται στο 1986. Τα στοιχεία που αφορούν τον πληθυσμό των Δήμων και Κοινοτήτων που χρησιμοποιήθηκαν για τον υπολογισμό ορισμένων δεικτών αναφέρονται στην απογραφή του 1981 όπως και εκείνα που αφορούν τα επτά διαμερίσματα του Δήμου Αθηναίων (ανέκδοτα) τα οποία μας δόθηκαν από την ΕΣΥΕ.

Η έκθεση περιλαμβάνει, κατ' αρχάς, ορισμένα γενικά στοιχεία που αφορούν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο σύνολο του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στον αριθμό των σχολικών μονάδων, τον αριθμό και το φύλο των μαθητών, τον αριθμό των διδασκόντων, τη διάχριση δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης, τα νυχτερινά οχλεία, και την κτιριακή υποδομή. Το σύνολο των στοιχείων αυτών παρουσιάζεται κατόπιν σε Πίνακες κατανεμημένο στους Δήμους και Κοινότητες της Περιοχής Πρωτευούσης πράγμα που εντάσσεται στην προοπτική της συσχέτισης, σε επόμενη φάση, της γεωγραφικής κατανομής των μέσων συλλογικής κατανάλωσης με τη συγχεκριμένη κοινωνική φυσιογνωμία του αθηναϊκού χώρου. Εκτός της πινακοποίησης ένα μέρος των στοιχείων χαρτογραφήθηκε στο μέτρο που η χαρτογραφική απεικόνιση ευνοούσε τη διατύπωση ορισμένων πρώτων ερμηνευτικών υποθέσεων.

6) Αβδελίδη Κ., Γκόρτσος Κ. Μαλούτας Θ., 1989, *Έκθεση 2. Υγεία και Κοινωνική Πρόνοια: Υποδομή και βασικοί δείκτες απόν αθηναϊκό χώρο*, ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Η έκθεση καλύπτει το σύνολο των επεξεργασιών που αναφέρονται στην υγεία και την χοινωνική πρόνοια. Στο χώρο της υγείας καλύπτει συγκεκριμένα τα νοσοκομεία, τις χλινικές, τους γιατρούς, τους οδοντιάτρους και τα φαρμακεία. Στο χώρο της χοινωνικής πρόνοιας καλύπτει τους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, τα ΚΑΠΗ, τα γηροκομεία, τα ορφανοτροφεία, τα θεραπευτήρια χρονίων παθήσεων, τις μαθητικές και φοιτητικές εποχές, τα κέντρα εργαζόμενης νεότητας, τα κέντρα ψυχικής υγείας και τα κέντρα αποτοξίνωσης. Τα στοιχεία προέρχονται από μεγάλο αριθμό δημόσιων και ιδιωτικών φορέων οι οποίοι αναφέρονται αναλυτικά στην έκθεση.

Η έκθεση περιλαμβάνει δύο βασικά μέρη. Στο πρώτο περιλαμβάνονται συνοπτικές παρουσιάσεις των σημαντικότερων χαρακτηριστικών της χωρικής κατανομής του κάθε μέσου κατανάλωσης, με βάση ορισμένες ευρείες ενότητες/υποδιαιρέσεις της περιοχής πρωτευούσης. Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται οι αναλυτικοί πίνακες της πλήρους καταγραφής των επιλεγέντων μέσων συλλογικής κατανάλωσης και των επιμέρους χαρακτηριστικών τους ανά δήμο και κοινότητα.

(γ) Σαγιάς Ι. Οικονόμου Δ., 1989, *Έκθεση 3. Συγκοινωνίες: Βασικοί δείκτες εξυπηρέτησης στον αθηναϊκό χώρο*, ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Η έκθεση αφορά την καταγραφή του υπάρχοντος εξοπλισμού του αθηναϊκού χώρου. Καλύπτει μέρος της καταγραφής και των επεξεργασιών που αναφέρονται στο χώρο των συγκοινωνιών και αφορά συγκεκριμένα την ιδιοκτησία ανά νοικοκυριό Ι.Χ. αυτοχινήτων, τις χρονικές αποστάσεις των επιμέρους περιοχών από το κέντρο της Αθήνας και το δείκτη επιπέδου εξυπηρέτησης από το σύνολο των δημόσιων μετρικών μέσων μεταφοράς (τρόλεϋ, λεωφορεία, ηλεκτρικός). Τα στοιχεία στα οποία βασίζεται η έκθεση προέρχονται από την Έρευνα Προέλευσης Προορισμού του ΟΑΣ, και συγκεκριμένα την έρευνα Νοικοκυριών, και είχαν συλλεγεί κατά απογραφικές ζώνες που ορίστηκαν από τον ΟΑΣ.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία υπολογίστηκαν ορισμένοι δείκτες επιπέδου συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης. Ο δείκτης συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης που τελικά χρησιμοποιήθηκε είναι ο εξής:

$\Delta E = \frac{\text{Πολ. (Άθροισμα μηχών γραμμών X Δρομολόγια)}}{\text{Εμβαδόν της απογραφικής Ζώνης}}$

Τα αποτελέσματα χαρτογραφήθηκαν για τέσσερις μεταβλητές: τα Ι.Χ. αυτοχίνητα ανά νοικοκυριό, τη χρονική απόσταση από το κέντρο της Αθήνας με τη χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων μεταφοράς, τη χρονική απόσταση από το κέντρο της Αθήνας με Ι.Χ. αυτοχίνητα και το δείκτη του επιπέδου εξυπηρέτησης.

4. Προβλήματα που παρουσιάσθηκαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας

Το κυριότερο πρόβλημα που παρουσιάσθηκε κατά τη διεξαγωγή της έρευνας απορρέει από τον πολύ μεγάλο όγκο του πληροφοριακού υλικού για την κατανομή των μέσων συλλογικής κατανομής στο χώρο. Αν ο όγκος του υλικού υπήρξε καθεαντός παράγων σημαντικής επιμήκυνσης του αναγκαίου για τη συλλογή του χρόνου, ένα άλλο σκέλος του ίδιου προβλήματος ήταν οι καθυστερήσεις, σε πολλές περιπτώσεις, στην παροχή του υλικού από τις διάφορες υπηρεσίες και φορείς. Τέλος, η μερικές φορές κατάτμηση της περιοχής έρευνας σε ζώνες αρμοδιότητας διαφορετικών υπηρεσιών και φορέων για το ίδιο μέσο συλλογικής κατανάλωσης, λειτουργησε επίσης προς την κατεύθυνση επιμή-

κυνογις του αναγκαίου για τη συλλογή του υλικού χρόνου. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει, επίσης, στο γεγονός ότι η παροχή από την ΕΣΥΕ καινωνικο-οικονομικών στοιχείων (του είδους αυτών που υπάρχουν στο Πρόγραμμα Αθηνά σε επίπεδο ΟΤΑ) για τα επιμέρους δημαρχιακά διαμερίσματα του Δήμου Αθηναίων, απαιτησε επεξεργασίες ενός περίπου χρόνου. Το αθροιστικό αποτέλεσμα των παραπάνω είναι ότι οι επεξεργασίες της έρευνας απαίτησαν σαφώς περισσότερο χρόνο απ' αυτόν που προέβλεπε το αρχικό χρονοδιάγραμμα. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι μια θετική επίπτωση της επιμήκυνσης του άξονα αυτού είναι ότι η τελική βάση δεδομένων για την κατανομή στον αθηναϊκό χώρο των μέσων συλλογικής κατανάλωσης είναι σαφώς πλουσιότερη και πληρέστερη απ' ό,τι προεβλέπετο αρχικά.

Αθήνα, Μάιος 1990

* * *

Έρευνες στην Περιοχή του Αστικού Χώρου - Τμήμα Δραστηριοτήτων της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας

Σάββας Ε. Τσιλένης*

Εισαγωγή

Ο τομέας των επιστημών του Χώρου υπῆρξε από την ίδρυση της Υπηρεσίας Έρευνας και Τεχνολογίας (1977) από τους παλαιότερους τομείς δραστηριοτήτων στο επίπεδο χρηματοδότησης ερευνητικών προγραμμάτων. Το 1985 και το 1988 διοργανώθηκαν από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ/ΥΒΕΤ) δύο ημερίδες με σκοπό, στη μεν πρώτη να καταγραφούν οι φορείς που ασχολούνται είτε χρηματοδοτώντας, είτε εκπονώντας έρευνες με τα θέματα του χώρου, στη δε δεύτερη να παρουσιασθούν τα αποτελέσματα των ερευνών που είχαν ξεκινήσει και τα περισσότερα ήδη είχαν παραδώσει τα αποτελέσματά τους, υπό τη μορφή τελικής έκθεσης.

Μια δεύτερη επιδίωξη της πρώτης συνάντησης ήταν η προσπάθεια του καθορισμού των επιμέρους στόχων και των προτεραιοτήτων στον τομέα αυτόν τα επόμενα χρόνια.

Σήμερα που κλείνει ο πρώτος κύκλος χρηματοδότησεων μιας δεκαετίας (1979-1989) είναι η κατάλληλη στιγμή για ένα, έστω εκ των έσω, πρώτο απολογισμό, με τον πρόσθετο στόχο της αποτίμησης των αποτελεσμάτων.

Στη συνέχεια αναφέρονται αναλυτικά οι τομείς χρηματοδότησης των ερευνητών ανά πρόγραμμα που προκηρύχθηκαν σχεδόν κάθε χρόνο και πολλές φορές 2 φορές το χρόνο, όπως επίσης και οι κατανομές των κονδυλίων χρηματοδότησης. Τέλος, στο παράρτημα αναφέρονται αναλυτικά όλες οι προτάσεις και οι στόχοι τα τελευταία έτη. Οι έρευνες που τελείωσαν είναι προστέξεις στο κοινό.

* Αρχιτέκτων-πολεοδόμος, υπεύθυνος του τομέα «Αστικός Χώρος» και Εισηγητής Ερευνητικών Προτάσεων της Γ.Γ.Ε.Τ.

Οι ερευνητικές δραστηριότητες της ΓΓΕΤ για τα θέματα του Αστικού Χώρου

Οι δραστηριότητες της ΓΓΕΤ στον τομέα των ερευνών διαρθρώνονται σε δύο επίπεδα:

Το πρώτο και το ασθενέστερο για τα θέματα που θίγονται, είναι το επίπεδο των ερευνητικών κέντρων. Είναι γνωστή η έρευνα που διεξάγεται στο ΕΚΚΕ και που χρηματοδοτείται από το ΥΠΕΧΩΔΕ για την «Κατοικία και τις οικοδομικές επιχειρήσεις» με επιστημονικό υπεύθυνο την κα Σ. Κούβελη, καθώς επίσης και το πρόγραμμα της «Ιστορίας των Ελληνικών Οικισμών από το 15ο αιώνα έως τον 20ο αιώνα» που εκπονείται στο Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Ε.Ι.Ε. υπό την καθοδήγηση του κ. Β. Παναγιωτόπουλου.

Δυστυχώς τα δύο αυτά προγράμματα, αν και έχουν δώσει τα πρώτα αποτελέσματά τους, δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα. Έτσι είναι δύσκολη η αποτίμησή τους.

Η χρηματοδότηση ερευνητικών προτάσεων που αποτελεί το δεύτερο σκέλος των δραστηριοτήτων της ΓΓΕΤ, πρωτοξεκίνησε την περίοδο 1979-80 με το Εθνικό Πρόγραμμα 'Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΠΕΤ) κάτω από το γενικό τίτλο «Προγραμματισμοί και Προστασία του Περιβάλλοντος». Η κυρίαρχη τάση στο τέλος της δεκαετίας του '70 ήταν η προστασία και η ανάδειξη του παραδοσιακού πλούτου και μέσα από μία τάση διάγνωσης των προβλημάτων, είτε αυτά εμφανίζονταν στο φυσικό, είτε στο δομημένο περιβάλλον. Δυστυχώς δεν χρηματοδοτήθηκε κανένα πρόγραμμα από τα 36 που υποβλήθηκαν την περίοδο αυτή, εκτός από ένα με τίτλο «Αλληλοεπίδραση συγκοινωνιών και χρήσεων γης σε αστικές περιοχές» του Καθηγητή κ. Γ. Γιαννόπουλου (Τομέας Συγκοινωνιακής Τεχνικής του Α.Π.Θ.).

Παράλληλα παρατηρείται το ξεκίνημα της πραγματοποίησης με κοινή ελληνο-γερμανική συμφωνία του Ηλιακού Χωριού 3 στη Λυκόβρυση ως ένδειξη των προτεραιοτήτων της τότε πολιτικής, στον τεχνολογικό τομέα.

Τα θέματα του Αστικού Χώρου ακόμη και στο Πρόγραμμα Ανάπτυξης 'Έρευνας και Τεχνολογίας (ΠΑΕΤ), που συντάχθηκε το 1982, καλύπτονταν από το κεφάλαιο «Ποιότητα Ζωής».

Τα θέματα υγείας, του περιβάλλοντος και της κοινωνικολογιστικής ανάπτυξης αποτελούσαν τις τρεις συνιστώσες του ευρύτερου αυτού πεδίου.

Από τα κείμενα του ΠΑΕΤ συνεπάγεται ότι ενώ τα θέματα του αστικού χώρου αντιμετωπίζονται ως «ρύπανση» και γενικότερα ως καταστροφή του περιβάλλοντος, από την άλλη πλευρά θεωρούνται ως προβλήματα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά. Διαφαίνεται μια σύγχυση ως προς το αίτιο και το αιτιατό. Στα προκαταρκτικά κείμενα η ανάπτυξη των αστικών περιοχών είναι συνυφασμένη με την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και το κυρίαρχο μοτίβο συμπερασματικά ήταν η ισοδύναμη ανάπτυξη. Η άποψη αυτή εγκαταλείπεται κατά την επεξεργασία του τελικού κειμένου του ΠΑΕΤ, επειδή παρουσιάζει ασάφειες και επικαλύψεις σε σχέση με το διαχωρισμό των γνωστικών αντικειμένων μεταξύ Πολεοδομίας και Χωροταξίας.

Σήμερα τα θέματα του αστικού χώρου δεν αφήνουν εκτός «τα θέματα της υπαίθρου», τα οποία γνωστό είναι ότι επιδρούν και συχνά διαμορφώνουν τις μελλοντικές τάσεις στις πόλεις. Η περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη, θεωρεί το χώρο ως όλον, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι επιπτώσεις της διαιρεσης των γεωγραφικών ενοτήτων να μη γίνονται αντιληπτές σε τοπικό ή εθνικό ή/και διεθνές επίπεδο.

'Έχει παρέλθει πλέον η εποχή που η Αθήνα ήταν το αστικό κέντρο και η

υπόλοιπη Ελλάδα «η επαρχία». Η συνεχής βελτίωση των τεχνολογικών μέσων στην παραγωγή, στις επιχοινωνίες, στις μεταφορές, στις συνθήκες ζωής, στο οικονομικό επίπεδο τείνει στη δημιουργία νέων σχέσεων υπαίθρου-πόλης. Η παραδοσιακή αντίθεση και η σχέση πόλης-χωριού, αποκτά νέες μορφές εξαρτήσεων, σήμερα οι αντιθέσεις από το να είναι ποσοτικές τείνουν να είναι περισσότερο ποιοτικές.

Όλες αυτές οι υποθέσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το επίθετο «αστικός» περιλαμβάνει όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες που εκφράζονται ποικιλοτρόπως στους τομείς της παραγωγής, στην οικιστική διάρθρωση και οργάνωση, στα διάφορα συστήματα υποδομής και τέλος στο σύνολο του δομημένου ή αδόμητου περιβάλλοντος, είτε αυτό πραγματοποιείται στις πόλεις και τα χωριά, είτε στο παρελθόν και το παρόν.

Στα πλαίσια του ΠΑΕΤ 1983-85 οι στόχοι στο «Αστικό Περιβάλλον» αφορούσαν:

- 1) Τις επιπτώσεις της περιφερειακής πολιτικής της ΕΟΚ στην Εθνική και Περιφερειακή Ανάπτυξη.
- 2) Τις μετακινήσεις πληθυσμού από τον αγροτικό στον αστικό χώρο.
- 3) Τον προσδιορισμό προβληματικών περιοχών.
- 4) Την αναδιάρθρωση και ανάπτυξη αγροτικών οικισμών.

Επίσης υπήρχαν ανεξάρτητοι στόχοι για τις «μεταφορές» την περίοδο 1983-84. Υποβάλλονται συνολικά 18 προτάσεις και εγκρίνονται μόνο 4 που μοιράζονται στους τομείς «χωροταξίας-πολεοδομίας» και «μεταφορών» ταόποσα. Η απότομη μείωση της έντησης που παρατηρείται, αυτή την περίοδο, οφείλεται χυρίως στο δραστικό περιορισμό των στόχων της περιόδου του ΕΠΕΤ (1978-1982), στη νέα διατύπωση προδιαγραφών για την υποβολή των προτάσεων και στις δραστηριότητες που ανέτυχαν την ίδια περίοδο το ΥΧΟΠ με το πρόγραμμα: «Μελετών, Ερευνών, Μετεκπαίδευση-Επιμόρφωση» και με την ΕΠΑ, οι οποίες προσέλκυσαν το ερευνητικό ενδιαφέρον ενός σημαντικού αριθμού επιστημόνων.

Την ίδια σχεδόν περίοδο έχουμε το Πρόγραμμα Ελεύθερης Έρευνας (ΠΙΕΕ), που προκηρύχθηκε το Σεπτέμβριο του 1984.

Στόχος του ήταν να αποτελέσει έναν αντίποδα του ΠΑΕΤ χορηματοδοτώντας μικρής χρηματοδοτικής επιφάνειας ερευνητικά έργα τα οποία θεματικά δεν εντάσσονται στις ερευνητικές προτεραιότητες που είχαν μέχρι τότε εξαγγελθεί.

Σκοπός του ήταν αφενός να αφήσει ελεύθερους τους ερευνητές να υποβάλουν θέματα που τους ενδιέφεραν προσωπικά και αφετέρου να συμβάλει στην περάτωση προγραμμάτων που είχαν ήδη αρχίσει και αντιμετώπιζαν κάποιες υλικές δυσκολίες.

Το πρόγραμμα αυτό αποδείχθηκε ένας εναισθητος δείκτης των ερευνητικών τάσεων που επικρατούν και των ενδιαφερόντων των ερευνητών, χυρίως στους χλάδους των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, των οποίων η χορηματοδότηση μέσω των ΠΑΕΤ υπήρξε μέχρι τότε περιορισμένη.

Από τις 178 ερευνητικές προτάσεις που προωθήθηκαν για διαδικασία αξιολόγησης, οι 30 (δηλ. 17%) αφορούσαν θέματα αστικού χώρου. Η κατανομή των προτάσεων αυτών σε τρεις μεγάλες περιοχές (Επιστήμες Μηχανικού, Κοινωνικές Επιστήμες και Ανθρωπιστικές Επιστήμες) έγινε ανάλογα με το κέντρο δάρους της κάθε πρότασης.

Από άποψη θεματικής το ενδιαφέρον στράφηκε κατέ κύριο λόγο σε θέματα Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας (10 προτάσεις), Ιστορίας της Αρχιτεκτο-

νικής (19 προτάσεις), Χωροταξίας (7 προτάσεις) και Συγχοινωνιολογίας (3 προτάσεις). Εγκρίνονται 4 προτάσεις «Πολεοδομίας και Χωροταξίας», 9 «Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής» και 2 «Μεταφορών». (Βλέπε κατάλογο στο παράρτημα I.)

Σημαντική είναι η διαπίστωση ότι στο ΠΕΕ, το ερευνητικό ενδιαφέρον στράφηκε αφενός σε θέματα κοινωνικο-οικονομικά και τεχνικά και αφετέρου σε θέματα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής, τα οποία δε συμπεριλαμβάνονται στους στόχους του ΠΑΕΤ.

Από τις 30 προτάσεις του αστικού χώρου εγκρίθηκαν για χρηματοδότηση οι 15 (δηλ. 50%). Σε σχέση με τη συνολική διακίνηση των προτάσεων στο ΠΕΕ οι έρευνες του αστικού χώρου κάλυψαν περίπου το 20% των εγκεκριμένων προτάσεων και αντίστοιχα το 20% της συνολικής δαπάνης του προγράμματος.

Αν και την περίοδο 1985-86 δεν υπάρχει ξεχωριστός τομέας αστικού περιβάλλοντος, υποβάλλονται 3 προτάσεις στον τομέα της «Κοινωνικής, Οικονομικής και Πολιτιστικής Ανάπτυξης» και εγκρίνονται όλες. Επιστημονικοί υπεύθυνοι οι κ.κ.Δ. Φατούρος, Λ. Βασενχόβεν και η κα Ε. Αντωνιάδη. Οι στόχοι για μεν τους πρώτους δύο ήταν: «Διερεύνηση των οικονομικών και κοινωνικών δομών και συνέπειές τους για τις πρακτικές πολιτικές», για δε την τελευταία: «Διερεύνηση στοιχείων του Ελληνικού Πολιτισμού».

Για πρώτη φορά εμφανίζονται τα θέματα που αναφέρονται εδώ στο πρόγραμμα Προσανατολισμένης Έρευνας (ΠΡΟΠΕ) 1986-87 κάτω από την επωνυμία «Αστικός Χώρος». Εν τω μεταξύ με το Νόμο 1514/85 και το άρθρο 2 δίνονται οι έννοιες των όρων «έρευνα» που ο νομοθέτης τη διακρίνει σε «ελεύθερης επιλογής» και «προσανατολισμένη» σε αντιπαράθεση με τη «μελέτη», την «καινοτομία» και την «τεχνολογική έρευνα» και αναδιαρθρώνονται οι τομείς του προγράμματος. Η χρήση του όρου «περιβάλλον» θεωρείται ότι δίνει έμφαση στην έννοια της φύσης, επίσης απορρίπτεται ο όρος «δομημένο περιβάλλον» διότι δε συμπεριλαμβάνει οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Έτοιμοι υιοθετείται η έννοια του αστικού χώρου, όπως αναλύθηκε παραπάνω. Εν συντομία οι στόχοι του προγράμματος κάλυπταν τις αστικές αναπλάσεις, τεχνολογίες αποκαταστάσεως, τιμές γης και διερευνήσεις δεικτών ποιότητας κατοικίας. (Βλέπε παράρτημα ΙΙ). Από τις 14 προτάσεις που υποβάλλονται εγκρίνονται οι 10, ποσοστό ρεκόρ 71%, (Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Ν. Πολυδωρίδης, Ι. Πολύζος, Μ. Αγγελίδης, Ν. Καλογεράς είναι από αυτήν την περίοδο).

Παράλληλα την ίδια περίοδο δημιουργείται το Πρόγραμμα Συγχρηματοδοτήσεων επιδίωξη είναι η κοινή χρηματοδότηση με άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, ΟΤΑ ή και επιχειρήσεις-Τράπεζες.

Εδώ οι στόχοι είναι πολύ γενικοί και λίγοι, τα θέματα που εξετάζουμε εντάσσονται στο στόχο της «κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας». Υποβάλλονται το έτος 1987, 7 προτάσεις και εγκρίνονται οι 4. (Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Θ. Μαλούτας και Δ. Οικονόμου, Ι. Στεφάνου, Ι. Φραντζεσκάκης, Π. Λουκάκης).

Στη συνέχεια το ΠΡΟΠΕ μετασχηματίζεται σε πρόγραμμα ενίσχυσης του ερευνητικού δυναμικού (ΠΕΝΕΔ), που έχει σαν σκοπό την ενίσχυση των εκπονούμενων διδακτορικών και μεταδιδακτορικών ερευνών ενταγμένων σε μεγαλύτερα πρόγραμμα, σύτως ώστε να παραμείνουν στην Ακαδημαϊκή Κοινότητα ή να συνδεθούν με τα ΑΕΙ ερευνητές που δεν ανήκουν στην οργανική σύνθεση των μελών ΔΕΠ ή ΕΔΠ.

Το ΠΕΝΕΔ, προκηρύσσεται ανά διετία, δηλ. την περίοδο 1987-88 και τελευταία το 1989-90 με περισσότερους στόχους από το ΠΡΟΠΕ 1986-87 (Βλέπε

παράρτημα II, τους στόχους). Το 1987 υποβάλλονται σε 9 στόχους 13 ερευνητικά προγράμματα και εγκρίνονται τα 7 (Επιστημ. Υπεύθυνοι: Ν. Κομνηνός, Α. Πεχλιβανίδου-Λιάκατα, Κ. Παπαγεωργίου, Π. Σταθακόπουλος, Χ. Κοκκώσης, Ι. Μπαντέκας και Ι. Παπαγεωργάκης). Τέλος το 1989 υποβάλλονται σε 8 στόχους λάλι 13 ερευνητικά προγράμματα που δρίσκονται στη διαδικασία εγκρίσεως.

Το Πρόγραμμα Συγχρηματοδοτήσεων συνεχίζει πιο συχνά την παρουσία του, ανά έτος, έτσι έχουμε:

- 1) Το 1988, 8 υποβολές και για πρώτη φορά εγκρίνονται όλες (επιτυχία 100%).
- 2) Το 1989, πάλι, 8 υποβολές και 6 εγκρίσεις (επιτυχία 75%). Εδώ πρέπει να τονισθεί ότι ο στόχος κοινωνική, οικοδομική ανάπτυξη διευφύνεται και στον τομέα της πολιτικής ανάπτυξης.
- 3) Το 1990, 13 υποβολές που ξεκινά τώρα η αξιολόγησή τους.

Οι προτάσεις που υποβάλλονται στα προγράμματα Συγχρηματοδότησης (ΣΥΝ) αξιολογούνται γενιγορότερα από ότι αντές του ΠΕΝΕΔ που πηγαίνουν και σε 4 εξωτερικούς κριτές, αλλά έχουν μεγαλύτερο ποσοστό καθυστέρησης και έναρξης. Οι του ΣΥΝ εξαρτώνται από την αλλαγή πολιτικής χρηματοδότησης του φορέα χρήστη, που υποτίθεται ότι ενδιαφέρεται κατά τη φάση της υποβολής της αίτησης για τα αποτελέσματα της έρευνας, αλλά συχνά όταν έρθει η ώρα της εκδοής του αναλογούντος ποσού (το 30% του συνολικού), δεν έχει τα κατάλληλα κονδύλια, είτε έχει αλλάξει γνώμη. Μέχρι στιγμής έχουν ολοκληρωθεί συνολικά 27 προτάσεις από τις 58 εγκρίσεις, 4 διακόπηκαν και οι υπόλοιπες (27) συνεχίζονται, με αρκετές διαφορές μεταξύ τους. Δηλ. άλλες έχουν παραδώσει την 1η έκθεση προόδου, ενώ σε κάποιες άλλες δεν υπάρχει πρόσδος είτε λόγω μη έγκρισης προσλήψεων νέων ερευνητών, είτε διάτι οι επιστημονικοί υπεύθυνοι δεν πληρούν τους όρους που θέτουν τα ΑΕΙ και γενικότερα σκοντάφουν στις διαδικασίες.

Συμπεράσματα:

- 1) Υπάρχει ένα συνεχές ενδιαφέρον από τους ερευνητές για τη χρηματοδότηση ερευνητικών προτάσεων, αν και η ζήτηση αυξομειώνεται λόγω συγκυριών που διαμορφώνονται από τη ΓΓΕΤ, αλλά και από εξωτερικούς παραγόντες. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η φετινή πτώση οφείλεται στο ότι δεν προκηρύχθηκε ΠΕΝΕΔ. Ο αριθμός των εγκεκριμένων προτάσεων ανά πρόγραμμα ακολουθεί σχεδόν την πορεία των αιτήσεων (Βλ. Διάγραμμα).
- 2) Το ποσοστό χρηματοδότησης δεν είναι αρκετά σημαντικό αν υπολογίσουμε και τις προτάσεις του ΕΠΕΤ 1979-82 (42,3%), αλλά εάν θεωρηθεί ότι στην πρώτη περίοδο δεν ακολουθήθηκε μια συστηματική πολιτική εγκρίσεων, τότε εμφανίζεται από τις 101 προτάσεις που υποβάλλονται την περίοδο 1983-89 να προχωρούν οι 57, δηλ. ποσοστό επιτυχίας πάνω από το ήμισυ.
- 3) Το μεγαλύτερο μέρος των προτάσεων (46%) αφορούν την «πολεοδομία-χωροταξία» που απορροφά το 56,8% των κονδυλίων, ενώ στο 26% των εγκριθέντων προγραμμάτων που αφορούν τον τομέα της «Ιστορία της Αρχιτεκτονικής & Πολεοδομίας» αναλογεί μόνο το 17% της χρηματοδότησης.
- 4) Τα θέματα «τεχνολογίας κατασκευών» έχουν μικρή ζήτηση και σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται προτάσεις που δεν έχουν αμιγή το χαρακτήρα της τεχνογνωσίας, αλλά βοηθούν στη χάραξη πολιτικής στον τομέα των κατασκευών. Αναλογικά το ύψος της χρηματοδότησης είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό των εγκεκριμένων προτάσεων.

- 5) Τα θέματα «μεταφορών-συγκοινωνιών» έχουν τη μικρότερη βαρύτητα και αποδροφούν μόλις το 7,7% του προϋπολογισμού. Μελλοντικά θα πρέπει να αποτελέσουν ανεξάρτητη θεματική ενότητα.
- 6) Η χρηματοδότηση ανά πρόγραμμα παρουσιάζει μια συνεχή αύξηση μετά το 1986, χωρίς να υπολογισθεύν στα πρωγράμματα Συγχρηματοδότησης, το ύψος των κονδυλίων από το φορέα χρήστη.

Τέλος, θα πρέπει να γίνει μια συστηματική καταγραφή όλων των ερευνητικών προγραμμάτων που αφορούν τον αστικό και περιφερειακό χώρο από μία συντονιστική ομάδα που θα αποτελείται από εκπροσώπους φορέων που χρηματοδοτούν αυτού του τύπου τις έρευνες και στη συνέχεια εάν διαπιστωθεί ότι υπάρχει ανάγκη, να προταθεί ένα συντονισμένο πρόγραμμα για τα προβλήματα των μεγάλων αστικών κέντρων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Αριθμός Ερευνητικών Προτάσεων ανά Πρόγραμμα

ΑΙΤ.: Αριθμός συμμετοχών ερευνητικών προτάσεων
 ΕΓΚΡ.: Εγκριθέντων ερευνητικών προτάσεων
 ΑΠΟΡ.: Απορριφθέντων ερευνητικών προτάσεων

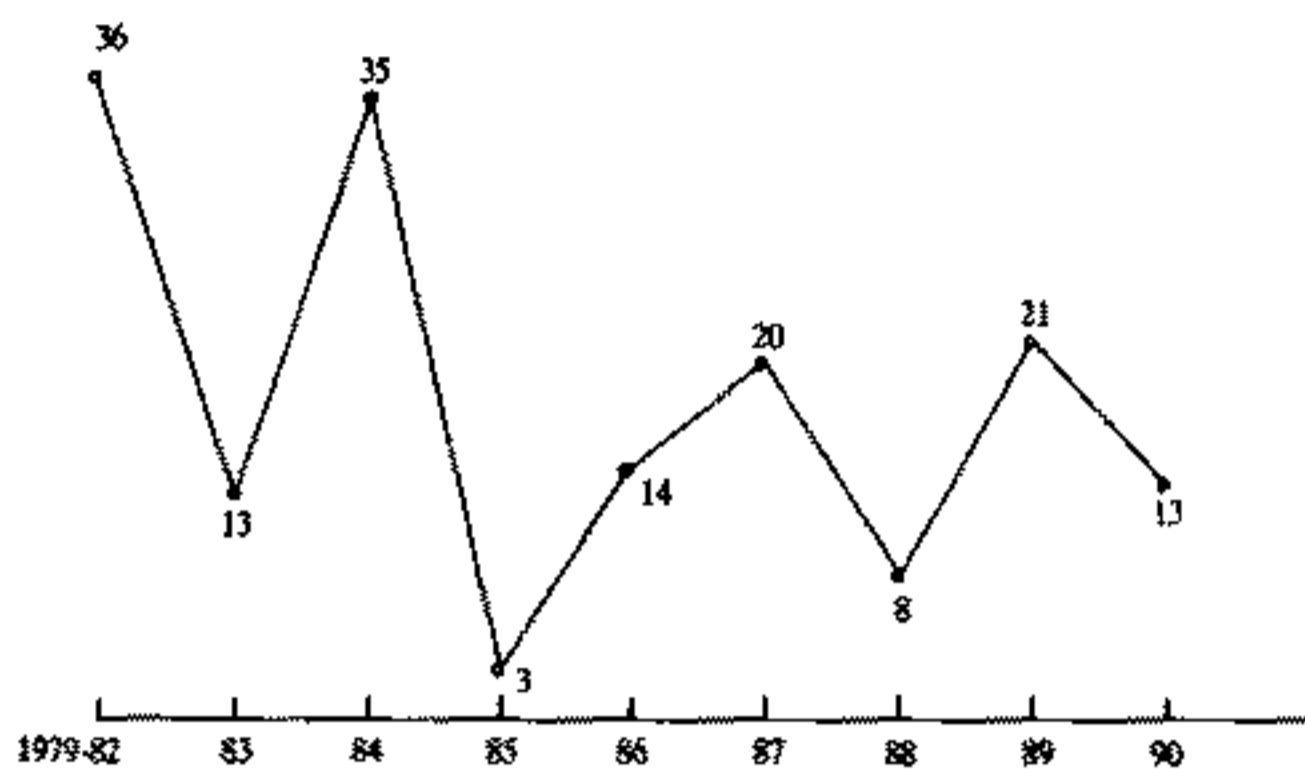
					ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ			
Α/Α	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΑΙΤ.	ΕΓΚΡ.	ΑΠΟΡ.	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜ.	ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧ.-ΠΟΔ.	ΤΕΧΝΟΛΟΓ. ΚΑΤΑΣΚ.	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ & ΣΥΓΚΟΙΝ.
1.	ΕΠΕΤ 1979-82	36	1	35	-	-	-	1
2.	ΠΑΕΤ 1983-84	13	2	11	-	-	-	2
3.	ΠΑΕΤ 1984-85	5	2	3	2	-	-	-
4.	ΠΑΕΤ 1984-85	30	15	15	4	9	-	2
5.	ΠΡΟΠΕ 1985-86	3	3	-	2	1	-	-
6.	ΠΡΟΠΕ 1986-87	14	10	4	6	1	3	-
7.	ΣΥΝ. 1987-88	7	4	3	2	-	1	1
8.	ΠΕΝΕΔ 1987-88	13	7	6	4	1	2	-
9.	ΣΥΝ. 1988-89	8	8	-	5	1	1	1
10.	ΣΥΝ. 1989-90	8	6	2	2	2	2	-
	ΣΥΝΟΛΟ	137	58	79	27	15	9	7
	ΠΟΣΟΣΤΑ	100	42,3	57,7	46,6	25,9	15,5	12,0

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ

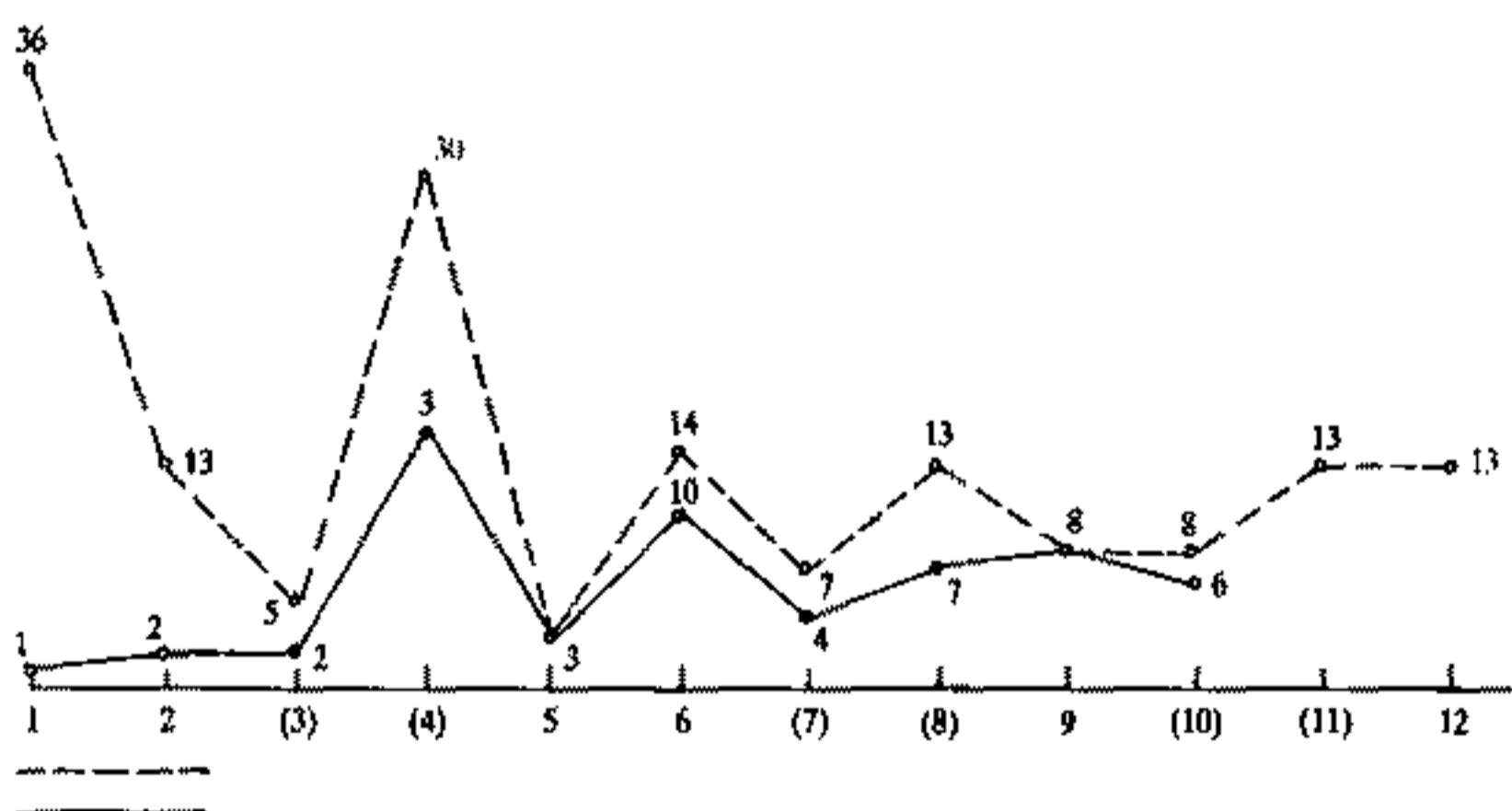
Υψης Χρηματοδότησης στους 4 τομείς ανά Πρόγραμμα

Α/Α ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜ.	ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧ.-ΠΟΔ.	ΤΕΧΝΟΛΟΓ. ΚΑΤΑΣΚ.	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ & ΣΥΓΚΟΙΝ.	ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧ.-ΠΟΔ.	%
1. ΠΑΕΤ 1983-84	-	-	-	4.000	4.000	2,3
2. ΠΑΕΤ 1984-85	7.700	-	-	-	7.700	4,4
3. ΠΕΕ 1984-85	3.898	7.300	-	2.000	13.198	7,6
4. ΠΡΟΠΕ 1985-86	7.860	3.545	-	-	11.405	6,6
5. ΠΡΟΠΕ 1986-87	18.000	1.440	13.944	-	33.384	19,2
6. ΣΥΓΧΡΗΜ. 1987	10.000	-	1.950	4.000	15.950	9,2
7. ΠΕΝΕΔ 1987-88	17.000	4.000	10.000	-	31.000	17,8
8. ΣΥΓΧΡ. 1988-89	20.200	1.000	700	3.290	25.190	14,5
9. ΣΥΓΧΡ. 1989-90	14.000	12.250	5.600	-	31.850	18,3
ΣΥΝΟΛΟ	98.658	29.535	32.194	13.290	173.677	100
ΠΟΣΟΣΤΑ (%)	56,8	17,0	18,5	7,7	100,0	

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Διαχρονική εξέλιξη αριθμού προτόσεων που υποβλήθηκαν στη Γ.Γ.Ε.Τ. σε όλα τα πρόγραμμα.

— : Αριθμός προτάσεων για έγχριση ανά πρόγραμμα

— — : Αριθμός εγκεχριμένων προτάσεων ανά πρόγραμμα.

1	ΕΠΕΤ	1979-82	9	ΣΥΝ	1988-89
2	ΠΑΕΤ	1983-84	(10)	ΣΥΝ	1989
(3)	ΠΑΕΤ	1984-85	(11)	ΠΕΝΕΔ	1989-90
(4)	ΠΕΕ	1984-85	12	ΣΥΝ	1990-91
5	ΠΡΟΠΕ	1985-86			
6	ΠΡΟΠΕ	1986-87			
(7)	ΣΥΝ	1987-88			
(8)	ΠΕΝΕΔ	1987-88			

Σημ.: Τα προγράμματα μέσα σε λαρένθεση προκηρύσσονται την ίδια χρονιά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Πρόγραμμα — επιστημονικός υπεύθυνος — κατάσταση — τίτλος

ΠΑΕΤ 83-84

1. Ξηρόκωστας Δ.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Βέλτιστος προγραμματισμός λεωφορείων και προσωπικού αστικών συγκοινωνιών.
2. Ασημακόπουλος Δ.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Σχεδίαση και κατασκευή πριονιακού ακουστικού radar πολλαπλών συχνοτήτων και υψηλής διακριτικής ικανότητας.

ΠΑΕΤ 84-85

1. Κομνηνός Ν.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Στρατηγικές προτεραιότητες για την τεχνολογική ανάπτυξη της Ελληνικής Βιομηχανίας, κοινωνικές, τομεακές και χωροταξικές επιπτώσεις.
2. Λουκάκης Π.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Διερεύνηση χριτηρίων τεχνικής υποδομής για τον προσδιορισμό προβληματικών περιοχών στη Μακεδονία και Θράκη.

ΠΑΕΤ 84-85

1. Χολέβας Ν.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Εισαγωγή στο έργο του Αρχιτέκτονα Σωτηρίου Ι. Μαγιάση.
2. Μπούρας Χ.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Εκκλησιαστική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα μετά την Άλωση.
3. Ζήβας Δ.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Διατύπωση μεθοδολογικού προτύπου μελέτης για την αναβίωση των παραδοσιακών οικισμών.
4. Χαστάγλου Β.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Σχέδια πόλεων και εφαρμογή τους στην Ελλάδα του 19ου αιώνα.
5. Χατζημιχάλης Κ.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Βορειοελλαδικοί οικισμοί πριν και μετά την απελευθέρωση. Μετασχηματισμοί του αστικού και περιφερειακού χώρου
6. Αποστόλου Μ.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία των οικισμών της Λευκάδας.
7. Λεωνίδοπούλου-
Στυλιανού Ρ.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Τοίχερι, αρχιτεκτονική διερεύνηση ενός ιδιόμορφου οικισμού στο Πήλιο.
8. Ανδρικοπούλου Ε.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Μορφές περιφερειακής ολοκλήρωσης, τοπική ανάπτυξη και μέτρα περιφερειακής πολιτικής.
9. Πολυδωρίδης Ν.	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
Διερεύνηση της διαδικασίας οικιστικής ανάπτυξης στο Ελληνικό Αστικό Κέντρο.

10. Αγγελίδης Μ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Προσδιοριστικοί παράγοντες της γαιολφροσόδου στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας μετά το 1960.

11. Λαγόκουλος Φ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Η σύλληψη του περιφερειακού χώρου. Η κοινωνική εικόνα του χώρου στους οικισμούς της Δυτικής Ελλάδας.

12. Φραντζεσκάκης Γ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Κυκλοφοριακή ικανότητα σηματοδοτούμενων χόμβων.

13. Αμπακούμχιν Κ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Προσομοίωση λειτουργιών τερματικής εγκατάστασης μοναδοποιημένων φορτίων.

14. Αχειμάστου-
Ποταμίανου Μ.

ΔΙΑΚΟΠΗΚΕ

Καταλογογράφηση Βυζαντινών Εκκλησιών της Νάξου.

15. Λιάπης Γ.

ΔΙΑΚΟΠΗΚΕ

Το φαινόμενο του ελληνικού και γερμανικού νεοκλασικού. Αναβίωση ἡ συνέχεια.

ΠΡΟΠΕ 85-86

1. Φατούρος Δ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Κοινωνική δομή του χώρου και σχέσεις κοινότητας σε ελληνικούς οικισμούς.

2. Βασενχόβεν Λ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Σχέσεις οικονομικού και φυσικού σχεδιασμού. Η αλληλεπίδραση της πολιτικής πολεοδομικής αναβιθμίσης αστικών περιοχών και άλλων πολεοδομικών ελέγχων και παραμέτρων με τη λειτουργία μικρών μεταποιητικών μονάδων.

3. Αντωνιάδη Ελ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Έρευνα πάνω στην τεχνική και βιομηχανική παράδοση στον Ελληνικό χώρο. 19ος αιώνας - αρχές 20ου. Συμβολή στο πεδίο της βιομηχανικής αρχαιολογίας.

ΠΡΟΠΕ 86-87

1. Πολυδωρίδης Ν.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Δημιουργία ολοκληρωμένου και πολυδιάστατου συστήματος, εφαρμογής της πληροφορικής στην ανάλυση του χώρου και των πολεοδομικών σχεδιασμών.

2. Αγγελίδης Μ.

ΔΙΑΚΟΠΗΚΕ (ΠΑΡΑΔΟΘΗΚΕ Η Α' ΦΑΣΗ)

Αστική γαιολφρόσοδος και αγορές γης και κατοικίας σε περιοχές κατοικίας της μεταπολεμικής Αθήνας.

3. Πολύζος Γ.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Όροι εφαρμογής προγραμμάτων ανάπλασης ή λειτουργίας οργανισμού φορέα οργάνωσης και διαχείρισής τους.

4. Καλογεράς Ν.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Κατοικησιμότητα και προδιαγραφές αποδόσεων δομών στοιχείων.

5. Μουτσόπουλος Ν.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

Ευρετηριασμός και καταγραφή βυζαντινών οχυρών πόλεων και κάστρων της Δυτικής Μακεδονίας.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Η αστική ανάπλαση στη χώρα μας ως μέσο πολεοδομικής παρέμβασης και θεματικής στεγαστικής πολιτικής.

7. Ανδρεαδάκη Ε. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Επέμβαση σε υποβαθμισμένο συνεχές οικοδομικό τετράγωνο στη Θεο/νίκη και μετατροπή του ακάλυπτου χώρου σε ηλιακό σταθμό.
8. Καραδήμου -
Γερολύμπου Α. **ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ**
Διερεύνηση του τρόπου ανάπλασης αστικών ιστορικών τόπων. Η περίπτωση των «Λαδάδικων» της Θεο/νίκης.
9. Κονταξάκης Γ. **ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ**
Έρευνα για την αποκατάσταση του χρωματικού χαρακτήρα των οικισμών του Β. Αιγαίου.
10. Παπαϊωάννου Κ. **ΔΙΑΚΟΠΗΚΕ**
Τεχνολογία αποκατάστασης παραδοσιακών οικισμών και κτιριών. Έρευνα δομικών υλικών.

ΣΥΝ. 87-88

1. Μαλούτας Θ.
Οικονόμου Δ. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Συλλογική κατανάλωση και κοινωνική αναπαραγωγή στον αθηναϊκό χώρο.
2. Στεφάνου Ι. **ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ**
Η χρήση και η ιδιοποίηση του χώρου εργασίας από τον εργαζόμενο στη μεταλλουργική βιομηχανία.
3. Φραντζεσκάκης Ι. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Σύστημα πληροφοριών οδικής κυκλοφορίας Ευρύτερης Περιοχής Πρωτευούσης.
4. Λουκάκης Π. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Εξειδίκευση δεικτών τεχνικής και κοινωνικής υποδομής για μια συστηματική κατάταξη προβληματικών περιοχών. Η περίπτωση της νέας Διοικητικής Περιφέρειας.

ΠΕΝΕΔ 87-88

1. Κομνηνός Ν. **ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ**
Επιστημονικά πάρκα στην Ελλάδα, αξιολόγηση σχεδίων και διαδικασίες εφαρμογής.
2. Πεχλιβανίδου-
Λιακατάρ Α. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Καλαμάτα: αναγνώριση Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομικής φυσιογνωμίας. Μια μεθοδολογία, ανάπλαση στα πλαίσια του Αστικού Περιβάλλοντος.
3. Παπαγεωργίου Κ. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Μεταβολές στο γεωργικό τομέα και οικιστική διάρθρωση των αγροτικών περιοχών.
4. Σταθακόπουλος Π. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Πολεοδομικός προγραμματισμός - σχεδιασμός των εμπορικών κέντρων. Πεδίο εφαρμογής Αθήνα. Αξιολόγηση / επιλπτώσεις και μετασχηματισμοί στον αστικό χώρο της Πρωτεύουσας.
5. Κοκκώσης Χ. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Ο ρόλος του Δήμου Ρόδου στη διαχείριση της Παλιάς Πόλης Ρόδου.
6. Μπαντέκας Ι. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Φωτογραμμετρικές μέθοδοι και χαρτογράφηση υποδομής της ΕΠΑ.
7. Παπαγεωργάκης Ι. **ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ**
Έρευνα των δομικών υλικών των μνωικών ανακτόρων

Κνωσσό, Φαιστού Μάλιων, Ζάκρου.

ΣΥΝ. 88-89

1. Αποστόλου Μ.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Επεξεργασία προδιαγραφών και μέτρων προστασίας της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας των στικιούμων της Λευκάδας και του άμεσου φυσικού περιβάλλοντός τους.

2. Λιάζης Ι.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Κρίσιμες μεταλλαγές στο δημόσιο χώρο του κέντρου της πόλης και οι επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής.

3. Αραβαντινός Α.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Μηχανισμοί οικιστικών προγραμμάτων. Η χρησιμοποίηση πολεοδομικών μηχανισμών σε προγράμματα οικιστικής ανάπτυξης και κατοικίας στην Ελλάδα.

4. Παπαζαχαρίου Ζ.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Στεγανιστικές συνθήκες και κινητικότητα του πληθυσμού στο πολεοδομικό συγχρότημα των Βόλων. Δημογραφική και επαγγελματική δομή του πληθυσμού της πόλης.

5. Σαΐτας Γ.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Οικισμένος χώρος και κοινωνία στη Μάνη.

6. Βρυχέα Α.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Αναπλάσιες υποδοθμισμένων περιοχών και τοπική ανάπτυξη με την ουσιαστική ενεργοποίηση των ίδιων των χοηστών. Η περίπτωση ενός προσφυγικού οικισμού στη Θήρα.

7. Δάνας Τ.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Αστικές δραστηριότητες και μετακινήσεις. Χωροχρονικοί περιορισμοί και ποιότητα ζωής.

8. Στεφανής Β.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Ανάπλαση παραδοσιακών οικισμών. Η περίπτωση της Ξάνθης.

ΣΥΝ. 89-90

1. Χολέδας Ν.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Η αρχιτεκτονική του Μεσοπολέμου (1922 - 40) στην Ελλάδα και στις Βαλκανικές Χώρες.

2. Γιολίζος Γ.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Εξέλιξη του πληθυσμού και χοήσεων στο πολεοδομικό συγχρότημα και στο Δήμο της Αθήνας. Χαρακτήρας και προοπτικές του κέντρου πόλης.

3. Λιάζης Ι.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Συστηματική καταγραφή και αποτίμηση της συμβολής των αρχιτεκτόνων στην παραγωγή του κτισμένου περιβάλλοντός στην Ελλάδα.

4. Αποστόλου Μ.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Διερεύνηση αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των αρχιτεκτονικών επιτροπών (ΕΠΑΕ) στους παραδοσιακούς οικισμούς και των δυνατοτήτων αναβάθμισής τους.

5. Παπαμήχος Ν.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Προσφυγικές εγκαταστάσεις και η επίδρασή τους στη σύγχρονη αναπτυξιακή δυναμική της Μακεδονίας.

6. Ζήβας Δ.

ΣΥΝΕΞΙΖΕΤΑΙ

Διερεύνηση των δυνατοτήτων ένταξης εκπαιδευτικών

και συναφών λειτουργιών σε δημόσια κτίρια, χώρους και εγκαταστάσεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. 1

Στόχοι ΠΡΟΠΕ 1986-87

1. Προβλήματα και πολιτική αστικών αναπλάσεων:

Πολιτική γης, νομικό καθεστώς, εργαλεία επέμβασης, ιδιωτική πρωτοβουλία, συμμετοχή των ΟΤΑ, κίνητρα απολλαγές χοήση πληροφορικής και Τράπεζες Πληροφοριών.

2. Τεχνολογία, αποκατάσταση παραδοσιακών οικισμών και κτισμάτων.
3. Επιδράσεις των τιμών γης στη διαχείριση του αστικού χώρου.
4. Κατοικησιμότητα: Δείκτες ποιότητας κατοικίας, σταθερές χώρου, δείκτες ανέσεως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. 2

1. Διερεύνηση των διαδικασιών και προβλημάτων αστικών αναπλάσεων. Χαρακτηρισμός και ανάλυση του είδους και των επιπτώσεων των προτεινόμενων ρυθμιστικών παρεμβάσεων. Προγράμματα-πιλότοι εφαρμογής με το θεσμό του ενεργού οικοδομικού τετραγώνου.
2. Αξιολόγηση των υπαρχόντων Προγραμμάτων Τοπικής Ανάπτυξης με βάση οικιστικές, παραγωγικές και αναπτυξιακές μεταβλητές και διερεύνηση των προτεινόμενων πολεοδομικών λύσεων και προγραμματισμού ανάπτυξης ειδικών χρήσεων (τυπολογικές εγκαταστάσεις, βιομηχανικά πάρκα, εμπορικά κέντρα κ.λπ.)
3. Διερεύνηση των ιστορικών κέντρων και του χαρακτήρα των Ελληνικών Πόλεων. Μελέτη και χαρακτηρισμός της ενελίξιας που παρουσιάσει ο κάθε αστικός ιστός (τυπολογική κατάταξη, εκτίμηση δυνατότητας εξέλιξης, παραγωγικές δυνατότητες έλεγχος χρήσεων κ.λπ.)
4. Αξιολόγηση αναλυτικών στοιχείων της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανυπουργότησης (ΕΠΑ), προτάσεις διαδικασίας εφαρμογής των πολεοδομικών μελετών εκτίμησης χώστους, ιεράρχηση αναγκών γενικά ή σε συγκεκριμένες περιοχές.
5. Διερεύνηση της αστικής και μητροπολιτικής αναδιάρθρωσης που επιφέρει η οικονομική χρίση και οι νέες τεχνολογίες. Εξέταση των μεταδολών της χρατικής παρέμβασης στις διαδικασίες-εγκαταστάσεις αναπαραγωγής εργατικής δύναμης και επαναπροσδιορισμού των προβληματικών περιοχών.
6. Διερεύνηση τεχνογνωσίας για τη συντήρηση μνημείων, διάγνωση της φθοράς τους και εφαρμογή σύγχρονων δομικών υλικών στις αποκαταστάσεις κτιρίων.
7. Διερεύνηση υπάρχουσας χωροθέτησης και αναδιάρθρωση οικονομικών δραστηριοτήτων σε αστική και περιφερειακή κλίμακα.
8. Διερεύνηση του είδους και βαθμού αστικοποίησης των Ελληνικών Πόλεων. Μελέτη των τάσεων εξέλιξης με βάση τα επί μέρους κοινωνικοοικονομικά τους χαρακτηριστικά.
9. Μελέτη του ρόλου που παίζουν οι ΟΤΑ στην ανάπτυξη των πόλεων. Διερεύνηση των σχέσεων διαφόρων χρατικών φορέων στη χωροθέτηση διαφόρων λειτουργιών σε τοπικό επίπεδο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. 3

Στόχοι ΠΕΝΕΔ 1989-90

1. Διερεύνηση του ρόλου των νέων τεχνολογιών στην ανάπτυξη και εξέλιξη των πόλεων.

2. Μεταβολές βιομηχανιών απασχόλησης και χωροθετικά, κτιριολογικά προβλήματα που συνεπάγονται αυτές οι αλλαγές.
3. Συνθήκες διαδίωσης στους οικισμούς του ΟΕΚ, διαπιστώσεις αλλαγών στα κτιριακά κελύφη και στις διαρρυθμίσεις των εωτερικών χώρων και τρόποι επέμβασης-εξυγίανσης. Κτιριολογικά προβλήματα που συνεπάγονται αυτές οι αλλαγές.
4. Συνθήκες διαδίωσης στους οικισμούς του ΟΕΚ.
5. Διερεύνηση αποτελεσμάτων αναδίωσης παραδοσιακών οικισμών ή τμημάτων ιστορικών κέντρων πόλεων.
6. Αιτιολόγηση και αξιοποίηση αποτελεσμάτων μελετών ΕΠΑ.
7. Τεχνογνωσία για τη συντήρηση μνημείων, διάγνωση της φθιράς τους και εφαρμογή σύγχρονων δομικών υλικών στις αποκαταστάσεις κτιρίων.